

การพัฒนาของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและองค์กรเกษตรกร

นายอดุลย์ วังताल
สมาคมผู้เลี้ยงโคนมไทยโฮลส์ไตน์ฟรีเซียน

นโยบายของรัฐและผลกระทบต่อเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

1. มหาวิทยาลัย และ วิทยาลัยเกษตรกรรมต่างๆ – หน้าที่หลักคือการผลิตบุคลากร
ทำงานวิจัย ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้กับวงการโคนม

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ค่าตอบแทนบุคลากรในด้านโคนมสู้ด้านอื่นๆ เช่น
สุกร ไก่ สัตว์เล็ก ไม่ได้ เป็นเพราะขาดการสนับสนุนและการนำไปใช้อย่างจริงจังจากภาคสนาม
การวิจัยไม่ได้เอาไปใช้มากเพียงพอ - ภาคองค์กรเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มประ
สิทธิภาพและคุณภาพโดยต้องลงทุนใช้บุคลากร และงานวิจัยจากหน่วยวิชาการ เนื่องจากตัว
เกษตรกรแต่ละรายเป็นรายเล็กๆ จึงไม่สามารถจ้างได้ จำเป็นที่ตัวสหกรณ์ต้องจัดจ้างนัก
ส่งเสริม นายสัตวแพทย์ และนำความรู้ไปให้เกษตรกรใช้ ซึ่งสามารถหักค่าใช้จ่ายได้จากค่าน้ำ
นมดิบ

2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย – ช่วยสนับสนุนเงินวิจัยมาโดยตลอด

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ขาดการนำไปปฏิบัติหรือใช้งานเพราะขาดเจ้า
หน้าที่ส่งเสริมลงไปแนะนำให้กับเกษตรกร และตัวองค์กรเกษตรกรเองไม่ให้ความสนใจเอาไปใช้
- ควรจัดหน่วยงานสำหรับการถ่ายทอดผลงานวิจัยและเทคโนโลยี ตลอดจนหน่วยงานที่คอย
สำรวจปัญหาที่นำทำการวิจัยกับสหกรณ์โคนมและศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบเพื่อจะได้ทำการวิจัย
ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. สำนักงานส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งตอนนี้ไม่มีแล้ว แต่จำเป็นต้องกล่าวถึงเพราะมี
บทบาทอย่างมากในเรื่องนมโรงเรียน และการรณรงค์ให้เยาวชนดื่มนม เป็นผลให้โครงการนม
โรงเรียนได้ผลต่อเนื่องแต่ปัจจุบันคงเหลือแต่คณะกรรมการนมโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่ในการจัด
การนมโรงเรียนและมีกฎว่านมโรงเรียนต้องทำมาจากนมสดแท้ 100% เท่านั้นซึ่งช่วยผู้เลี้ยง
โคนมได้ส่วนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามยังขาดการประชาสัมพันธ์และการรณรงค์บริโภคนมสดแท้
100 % ให้กับเยาวชน

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ขาดหน่วยงานที่ให้ความรู้ รณรงค์การบริโภคนม
สดแท้ 100% ทำให้เยาวชนบริโภคสิ่งไม่มีประโยชน์มากขึ้นในระยะหลัง ดังนั้นควรจะต้องมี
หน่วยงานมาช่วยรณรงค์การดื่มนมโดยเน้นนมสดแท้ 100% ซึ่งจะสร้างนิสัยและความคุ้นเคยให้
เด็กรู้จักนมสดแท้ 100% ซึ่งจะเป็นพื้นฐานช่วยเกษตรกรไทยต่อสู้กับ FTA ได้ในอนาคต

4. องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อสค.) – ได้ถูกตั้งขึ้นในปี 2514 จุดประสงค์ เพื่อส่งเสริมกิจการโคนมและทำธุรกิจอุตสาหกรรมโคนม บทบาทของ อสค. ในอดีตถือเป็นพี่เลี้ยงของอุตสาหกรรมโคนมมาโดยตลอดและเป็นแหล่งความรู้และผลิตเกษตรกรคุณภาพออกมาสู่วงการเลี้ยงโคนม ปัจจุบันรับนมดิบอยู่วันละ 320 ตันหรือ 15% ของทั้งประเทศ และมีเกษตรกรที่ส่งนมอยู่ 20% ของจำนวนผู้เลี้ยงโคนม

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: จากการที่เป็นรัฐวิสาหกิจทำให้ขาดความคล่องตัวในการทำธุรกิจแข่งขันกับเอกชน อีกทั้งต้องปฏิบัติตามนโยบายของนักการเมืองที่หมุนเวียนกันเข้ามาควบคุม ทำให้จุดประสงค์ขององค์กร ถูกเปลี่ยนไปมาตลอด ความเข้มแข็งและการเป็นที่พึ่งของเกษตรกรจึงลดน้อยลงจนบางครั้งบทบาทของการเป็นโรงงานมีมากกว่าการส่งเสริมเพราะมีความจำเป็นจะต้องทำกำไรเพื่อให้เป็นผลงานในขณะที่ยึดบทบาทของการส่งเสริม – ควรมีการทบทวนบทบาทและตั้งวัตถุประสงค์ขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทยให้ถูกต้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะ การวัดผลงานตามจุดประสงค์ด้านการส่งเสริมควรวัดที่ความพึงพอใจของเกษตรกรที่ถูกส่งเสริม ในขณะที่ความเป็นโรงงานสามารถวัดได้ที่ตัวเงินและผลกำไร

5. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์: กรมปศุสัตว์ เป็นแกนสำคัญต่อการเลี้ยงโคนมในเมืองไทย เริ่มตั้งแต่การส่งเสริมการเลี้ยง การนำเข้าโคนม ผสมเทียม น้ำเชื้อแช่แข็ง ปรับปรุงพันธุ์ กำหนดราคาน้ำนมดิบ ซึ่งทำให้ปริมาณน้ำนมดิบของประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาซึ่งสูงกว่าประเทศใดๆ ในโลก (IFCN Dairy Report 2004, page 54)

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: การปรับปรุงพันธุ์ ซึ่งขาดความต่อเนื่องและความไม่เกี่ยวข้องกับองค์กรเกษตรกร ตลอดจนการที่เกษตรกรไม่ยอมรับ การนำน้ำเชื้อที่ยังไม่พร้อมไปใช้กับโคของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรขาดแผนการปรับปรุงพันธุ์ที่ชัดเจนที่เป็นแนวทางของประเทศ – ดังนั้นควรร่วมกับองค์กรเกษตรกรเพื่อเกิดความต่อเนื่องและการยอมรับและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนำไปใช้ได้

การฐานข้อมูลยังขาดการทำอย่างถูกต้องและรวดเร็วและนำไปใช้ซึ่งแม้แต่ปริมาณน้ำนมทั่วประเทศที่จะใช้สำหรับวางแผนยังคงไม่แน่นอน ดูได้จากการทำข้อตกลงการรับซื้อนมดิบระหว่างเกษตรกรและโรงงาน (MOU) ของปี 2549 ที่ใช้เวลาในการจัดทำเป็นเวลานานและข้อมูลหลายหน่วยงานไม่ตรงกัน เมื่อไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนการดูประสิทธิภาพของฟาร์มก็ไม่ชัดเจนจึงไม่สามารถช่วยเกษตรกรวางแผนการปรับปรุงประสิทธิภาพได้ทัน FTA ซึ่งจะเกิดขึ้นในระยะเวลาอันใกล้ ดังนั้นจำเป็นต้องรีบนำระบบจัดเก็บข้อมูลมาใช้ และต้องทำการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลโคนมโดยเร็ว โดยประสานงานกับ ภาคราชการ เกษตรกร นักวิชาการ ศูนย์รวบรวมน้ำนมดิบ โรงงาน เพื่อรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในแต่ละหน่วยงานให้เป็นหนึ่งเดียว ทำการวิเคราะห์และนำไปใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพโคนมโดยด่วน

การกำหนดฟาร์มมาตรฐาน เกษตรกรไม่ได้รับการตอบสนองเมื่อทำไปแล้ว ไม่ว่าทางด้านราคา หรือผลประโยชน์ที่จะได้รับ เช่นราคาน้ำมันดิบที่จะได้เพิ่มขึ้นเพราะคุณภาพที่ดีขึ้นทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายด้านเดียวต่อตัวเกษตรกร ทำให้ไม่มีแรงจูงใจให้ทำกันอย่างทั่วไป – ทำให้เกษตรกรที่ได้ฟาร์มมาตรฐานได้ผลตอบแทนดีกว่า โดยกำหนดเงื่อนไขการให้ราคาหรือผลประโยชน์อื่น

โครงการโคเนื้อล้านตัว ทำให้ปัจจัยการผลิตของโคนมแพงขึ้น ทำให้ผู้เลี้ยงโคนมสืบสนำนน้ำเชื้อโคเนื้อมาผสมกับโคนมทำให้การปรับปรุงพันธุ์และพันธุ์หายไป ซึ่งขณะนี้กว่า 30% ของโคนมใช้น้ำเชื้อโคเนื้ออยู่ (ข้อมูลจากผลสัมมนาและรวบรวมปัญหาผู้เลี้ยงโคนมโดยสมาคมผู้เลี้ยงโคนมไทยโฮลสไตน์ฟรีเชียน, 2548) – ทำตลาดโคเนื้อให้ชัดเจน แยกส่งเสริมอย่าให้มาทำลายอุตสาหกรรมโคนมเพราะถ้าโคนมล้มและโคล้านตัวก็ไม่สำเร็จ ประเทศชาติจะเสียหายมาก

งานบริการสุขภาพ การผสมเทียม การลดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสำหรับโคนมทำให้สหกรณ์ต้องพึ่งพาตัวเองมากขึ้นซึ่งก็เป็นการดีเพราะการบริการและคุณภาพจะเป็นไปตามที่เกษตรกรต้องการมากขึ้นแต่สหกรณ์ที่ไม่มีความพร้อมอาจจะเดือดร้อนในระยะแรกๆ – ควรประสานงานกับสหกรณ์เพื่อให้ช่วยตัวเองได้ตลอดจนสามารถเก็บข้อมูลให้และนำนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติได้ก่อนจะถอนตัวออก ถ้าทำไปแล้วควรกลับไปประเมินและแก้ไข

งานตรวจโรค ควบคุมโรคติดต่อ ที่ผ่านมายังขาดการนำผลไปปฏิบัติ เช่น การตรวจเช็ดวัคซีนในโค เมื่อเจอแล้วมาตรการต่อเนื่องไม่สามารถปฏิบัติได้ การควบคุมโรคไม่สำเร็จและทำให้ประเทศชาติเสียหายมากที่สุดคือ โรคปากและเท้าเปื่อย ทำให้เกษตรกรต้องขายวัวทิ้ง เลิกเลี้ยง ทำให้ขายเนื้อโคและสุกรไปต่างประเทศไม่ได้ วัคซีนขาดแคลนได้ไม่ทั่วถึง ในขณะที่โรคก็ยังคงขึ้นเกือบทุกปี – งานตรวจโรค และควบคุมโรคยังคงต้องเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีกฎหมายในมือเพื่อทำให้ปฏิบัติได้ จึงควรจัดการให้ได้ผลโดยวิเคราะห์ปัญหาและร่วมแก้กับองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้หมดปัญหา

งานวิเคราะห์อาหาร งานวิเคราะห์คุณภาพนมส่วนกลาง คุณภาพอาหารของบริษัทที่ขาดความสม่ำเสมอ ซึ่งตัวเกษตรกรจะรู้ดีเพราะเป็นผู้ใช้ การวิเคราะห์น้ำมันดิบซึ่งเป็นปัญหาในการให้ราคาระหว่างโรงงานนมและองค์กรเกษตรกร ตลอดจน ระหว่างเกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือในข้อมูลและเกิดปัญหาในการซื้อขาย – ต้องมี ห้องปฏิบัติการกลางที่คอยตรวจอาหารหรือนมดิบ ตลอดจนทำหน้าที่ตรวจห้อง Lab ของโรงงาน หรือ ผู้ซื้อจากเกษตรกร เพื่อทำให้ปัญหาหมดไปโดยเร็ว

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ช่วยส่งเสริมและทำให้เกษตรกรเข้มแข็ง กรมฯ ได้ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยในสหกรณ์ต่างๆ ให้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ตลอดจนฝึกอบรมให้ความรู้มาโดยตลอด จนกล่าวได้ว่ากลุ่มสหกรณ์ที่ทำการเกษตรที่เข้มแข็งที่สุดคือกลุ่มสหกรณ์โคนม อย่างไรก็ตามยังยังสามารถปรับปรุงได้โดยเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้น

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: สหกรณ์ขาดคณะกรรมการที่เข้มแข็ง มีความรู้มาบริหารจัดการจนขาดความต่อเนื่อง ในบางแห่งเกิดการทุจริต ทำให้สหกรณ์ในฐานะองค์กรธุรกิจจึงไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร - ก่อนตั้งสหกรณ์ต้องดูความพร้อมของสมาชิก ปริมาณนมที่ทำให้ธุรกิจเดินได้ ควรสนับสนุนการรวมสหกรณ์เข้าด้วยกัน เพื่อลดค่าใช้จ่ายซ้ำซ้อนซึ่งการควบรวมกันนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในต่างประเทศทั่วโลกหลังจากองค์กรเกษตรกรโตไปได้ระยะหนึ่งซึ่งจะทำให้สหกรณ์แข็งแรง (Dairy Statistic 2004-2005, NZ) ควรส่งเสริมโครงสร้างที่ทำให้สหกรณ์เข้มแข็งและต่อสู้หน่วยธุรกิจอื่นได้ในระยะยาว อบรมสมาชิกให้มีความรู้เพื่อช่วยสหกรณ์ให้ยั่งยืน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโคนม ต้นทุนการผลิต แนะนำยุทธศาสตร์โคนมให้รัฐบาลทั้งในยามปกติและในการเจรจาการค้ากับต่างประเทศ

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ข้อมูลโคนมของสำนักงานฯไม่เป็นปัจจุบันและไม่เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรและนักวิชาการโดยเฉพาะต้นทุนน้ำนมดิบ ดังนั้นจึงทำให้การวางนโยบายโคนมของชาติไม่ถูกต้องไปด้วย - ควรปรับปรุงให้การเก็บข้อมูลทันสมัยและพัฒนาให้ถูกต้องมากขึ้นโดยเปิดให้นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบเพื่อปรับปรุงให้ทุกฝ่ายได้นำไปใช้อย่างเป็นประโยชน์สูงสุด

คณะกรรมการปศุสัตว์แห่งชาติ ขณะนี้ไม่มีแล้ว แต่ก่อนมีหน้าที่ดูแลแก้ไขการปศุสัตว์ และอนุมัติการนำเข้านมผง

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ขาดการวางแผนระยะยาวโดยเฉพาะการปรับตัวรองรับ FTA ยังไม่เริ่มมีการปฏิบัติ การบริหารนมโรงเรียน การนำเข้านมผง การควบคุมให้ผู้ซื้อและใช้นมดิบตามข้อตกลง ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน - ควรมีสภานมหรือ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่เหมือนคณะกรรมการสภานม และมีอำนาจบังคับ มีงบประมาณที่จะทำทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับโคนมเพื่อให้ทุกอย่างเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างรวดเร็วและถูกต้องทันสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง และไม่ซ้ำซ้อน

6. กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าภายใน ทำหน้าที่ควบคุมดูแลราคาสินค้านมโดยจะมีการควบคุมราคาและผู้ผลิตต้องขออนุมัติในการขึ้นราคาทุกครั้ง

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: การควบคุมราคาทำให้เกิดปัญหาได้ เช่น เมื่อต้นทุนในส่วนอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับนมดิบสูงขึ้น แต่โรงงานไม่สามารถขึ้นราคาขายได้ทำให้โรงงานต้องลดต้นทุนโดยอาจจตุราคารับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกร ดังจะเห็นได้จากสถานการณ์ที่เกษตรกรถูกตัดจตุราคารับซื้อในช่วงปี 2548-2549 มากกว่าปีใดๆ โดยเป็นการตัดเรื่องคุณภาพทั้งๆที่คุณภาพนมโดยทั่วไปไม่ได้ลดลงมากเมื่อเทียบกับสัดส่วนการถูกตัดราคา แต่จำนวนผู้ถูกตัดมีมากขึ้นซึ่งดูได้จากจำนวนจดหมายร้องเรียนที่เข้ามายังชุมนุมสหกรณ์ฯ - ควรให้อาณาโรงงานคำนวณต้นทุนใหม่โดยคำนวณจากการใช้วัตถุดิบที่เป็นน้ำนมดิบ 100% เพื่อมาขอปรับราคาขายให้อยู่ได้ จะได้สามารถใช้น้ำนมดิบเป็นวัตถุดิบได้และไม่มีข้ออ้างว่าต้นทุนสูงใช้นมดิบ

ไม่ได้ต้องใช้นมผงเท่านั้นในการผลิตสินค้าหลาย ๆ อย่าง ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานอื่นๆของภาครัฐก็ต้องติดตามเรื่องการใช้ น้ำนมดิบตามข้อตกลงหรือข้อความที่โฆษณาไว้เพื่อป้องกันการลักลอบใช้นมผงมาลดต้นทุน

กรมการค้าต่างประเทศ ทำหน้าที่อนุมัติให้นำนมผงเข้ามาได้ในโควตาตามจำนวนและปริมาณที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ ซึ่งที่ผ่านมาผู้นำเข้านมผงต้องรอกกรมการค้าอนุมัติไปยังกรมศุลกากรจึงสามารถนำเข้ามาได้ กรมการค้าฯ ปฏิบัติตามเงื่อนไขของคณะทำงานอนุมัตินำเข้านมผงซึ่งที่ผ่านมาอยู่ภายใต้คณะกรรมการปศุสัตว์แห่งชาติ และคณะกรรมการนำเข้านมผงในปัจจุบัน

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ที่ผ่านมามีข้อขัดข้องไม่มีปัญหา

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ทำหน้าที่เจรจาเปิดการค้าเสรี FTA WTO AFTA ASEAN ฯลฯ ซึ่งที่ผ่านมาที่กระทบผู้เลี้ยงโคนมเป็นอย่างมาก คือ การทำ FTA กับ ประเทศ Australia และ New Zealand โดยเฉพาะของ Australia ที่ไม่ได้หารือหรือฟังเสียงคัดค้านจากเกษตรกรเลย และเป็นผลให้ภาชีนมนมผงขาดมันเนยเท่ากับ 0% ในปี 2567 ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับผู้เลี้ยงโคนมเป็นอย่างมาก เกษตรกรได้คัดค้านไม่ว่าผ่านทางท่านนายกรัฐมนตรี สถานทูตออสเตรเลีย หรือทุกๆ ที่ที่มีโอกาส แม้แต่การถวายฎีกาแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผ่านทางสมเด็จพระเทพฯ กรมเจรจาฯ ก็ไม่หยุดในการนำสินค้านมไปเปิดให้นำเข้าเสรีภายใน 20 ปี

ส่วน FTA กับ New Zealand นั้นเนื่องจากการคัดค้านของสมาคมฯและชุมนุมฯ ทาง New Zealand จึงได้เชิญคณะเกษตรกรไทยไปดูการเลี้ยงในประเทศของเขา ซึ่งเนื่องจากเกษตรกรไทยเห็นว่าอย่างไรรัฐบาลก็คงทำเช่นเดียวกับของประเทศ Australia แน่หนอนจึงพยายามขอความช่วยเหลือจาก New Zealand เพื่อการปรับตัวต่างๆ เป็นผลให้เกิดการมีแผนการปรับตัวรองรับ FTA ที่ สมาคมผู้เลี้ยงโคนมไทยโฮลสไตน์ฟรีเชียนทำร่วมกับชุมนุมสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทยออกมา

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ผลการเจรจามีผลบังคับใช้แล้วแต่แผนปรับตัวยังไม่เริ่มดำเนินการ จนถึงขณะนี้เป็นที่ 2 ของการลงนามในสัญญา FTA กับ Australia กองทุนหรือโครงการสร้างความเข้มแข็งยังไม่ได้เริ่มปฏิบัติ เกษตรกรเริ่มหมดกำลังใจเนื่องจากไม่เห็นโครงการ เมื่อครบกำหนดเปิดเสรีนำเข้านมผงเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจะอยู่ไม่ได้ อาชีพพระราชทานจะกลายเป็นประวัติศาสตร์ในที่สุด - ต้องรับนำโครงการปรับตัวรับ FTA มาปฏิบัติโดยด่วน โดยเฉพาะ การรณรงค์การตีมนมสดแท้ 100% เพื่อให้เกิดตลาดนมสด และจะต้องรณรงค์ให้ตลาดนี้โตต่อเนื่องเพื่อรองรับน้ำนมดิบที่ผลิตในประเทศในอนาคต

กรมเจรจาฯ ควรศึกษาถึงกรณีที่เมื่อครบ 20 ปีผู้เลี้ยงโนนมอยู่ไม่ได้ จะให้มีมาตรการรองรับเช่นไร และในอนาคตการเปิดเสรีต้องคำนึงถึงผลกระทบให้มากกว่านี้ การเร่งรีบทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ดูได้จากดุลการค้าของไทย - Australia และ ไทย - New Zealand หลังจากเปิดเสรีที่ไม่ช่วยประเทศได้มากเท่าที่ควรจะเป็น และอีกไม่นานสินค้าที่ทางกรมฯ คิดว่าจะขาย

ได้เช่น ชิ้นส่วนรถยนต์ สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้า ก็จะสู้กับของจีนและเวียดนามไม่ได้เพราะ Australia ก็ทำ FTA กับประเทศจีนเช่นกัน ทั้งนี้ความคิดเรื่องการขับเคลื่อนประเทศโดยพึ่งการส่งออกอย่างเดียวเป็นนโยบายที่อันตราย ควรให้ความสำคัญกับการพึ่งพาการผลิตและบริโภคภายในประเทศเองมากขึ้น ดังนั้นการรักษาอาชีพโคนมซึ่งเป็น**เศรษฐกิจพอเพียง**ทำให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจในประเทศในระดับรากหญ้าอีกทั้งยังทดแทนการนำเข้าจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาอีกครั้งเมื่อมีโอกาส หากยังมีโอกาสอีกครั้ง

7. **กระทรวงการคลัง กรมศุลกากร** เป็นจุดอนุมัติและเก็บภาษีสินค้านมจากต่างประเทศ นอกจากนั้นยัง เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตของเกษตรกร เช่น เครื่องรีดนม อุปกรณ์เครื่องจักร แร่ธาตุ กากถั่วเหลือง ยา เมล็ดพันธุ์ พ่อแม่พันธุ์ โคนม

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ปัจจุบันสินค้านมผงได้แตกออกเป็นรายละเอียดมากมายซึ่งสามารถทดแทนนมสดได้ทั้งสิ้น เช่น โปรตีนเข้มข้นจากนมในระดับความเข้มข้นต่างกัน หางนมจาก Whey หางนมจาก Butter Milk การคำนึงถึงแหล่งกำเนิดสินค้าที่จะทำได้อัตราภาษีต่ำจากประเทศที่มีการตกลง FTA หรือ AFTA ซึ่งจะทำให้สินค้านมสำเร็จรูปโดยใช้วัตถุดิบนำเข้าที่ประเทศของตนไม่มี เช่น จีนหรือมาเลเซีย สิงคโปร์ นำวัตถุดิบนมผงไปผลิตเป็นสินค้านมสำเร็จรูปแล้วส่งมาขายในไทยโดยใช้สิทธิทางภาษี - ดังนั้นกรมศุลกากรต้องคอยติดตามข้อมูลเหล่านี้ตลอดจนรับฟังหากมีสินค้าแปลกๆเข้ามาทำให้ผู้เลี้ยงโคนมเดือดร้อนในอนาคต ต้องสร้างเครือข่ายข้อมูลกันและกัน ส่วนปัญหาปัจจัยการผลิตที่ต้องนำเข้าแพง ทางรัฐบาลควรพิจารณาลดภาษีเพื่อให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรฐานนมผงที่นำเข้าได้ โดยให้โควตาให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม เช่น กากถั่วเหลือง หรือลดภาษีในสิ่งที่เมืองไทยทำไม่ได้ เช่น เครื่องจักร และ เต้ายางรีดนม

กรมสรรพากร เก็บภาษีเงินได้ของเกษตรกรและองค์กรการเกษตร

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: เจ้าหน้าที่สรรพากรในต่างจังหวัดเก็บภาษี “รายได้” โดยไม่ได้หักค่าใช้จ่าย (ข้อมูลจากการสัมมนารวบรวมปัญหาของผู้เลี้ยงโคนมทั่วประเทศ 2548 โดยสมาคมผู้เลี้ยงโคนมไทยโฮลสไตน์ฟรีเชียน) ตลอดจนไม่มีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรในยามต้องปรับตัวสู้กับ FTA - สรรพากรควรให้ความรู้กับเกษตรกร สหกรณ์ฯ และกลุ่มเกษตรกร เพื่อลดรายจ่าย ตลอดจนมีมาตรการจูงใจให้เกษตรกรได้ปรับตัวสู้กับ FTA

8. **กระทรวงศึกษา** ดูแลเรื่องการแจกอาหารเสริมนมในโรงเรียนทั่วประเทศ เป็นจุดที่จะช่วยปลูกฝังการดื่มนมสดแท้ 100% ให้กับเยาวชนที่จะเป็นพลเมืองของชาติ มีความสำคัญมากเปรียบเหมือนผู้กุมชะตาผู้เลี้ยงโคนมในอนาคตเลยทีเดียว เพราะอนาคตของผู้เลี้ยงโคนมขึ้นอยู่กับตลาดนมสดแท้ 100% ในอนาคตที่เปิดเสรีให้นมผงเข้ามาได้โดยไม่มีข้อจำกัด แต่ก่อนนมโรงเรียนไม่มีข้อบังคับให้ใช้นมสดแท้ 100% และมีการนำของไม่มีคุณภาพมาใช้ในโครงการนมโรงเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลร้ายอย่างมากเพราะส่งผลให้เด็กนักเรียนไม่ชอบการดื่มนม อย่างไรก็ตามในขณะนี้มีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดมากขึ้น มีแนวโน้มในทางดีขึ้นและหากยัง

คงเป็นไปในทิศทางดังกล่าว อนาคตผู้เลี้ยงโคนมก็พอมีความหวัง หน้าที่หลักของโรงเรียนอีกอย่างหนึ่งคือ การให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เยาวชน เพราะปัจจุบันมีผู้ให้ความรู้ที่ไม่สนับสนุนการตีมนมโดยไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่เป็นประจำ หน่วยงานโรงเรียนจึงมีความสำคัญในการให้ข้อเท็จจริงแก่นักเรียนซึ่งจะกลับไปให้ข้อเท็จจริงกับผู้ปกครองอีกทางหนึ่งด้วย

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: โรงเรียนบางแห่งไม่มีความพร้อมในการกระจายผลิตภัณฑ์นมอย่างมีประสิทธิภาพ อาจเป็นปัญหาที่ตัวบุคคล ขาดการให้ความรู้และการส่งเสริมการตีมนม ขาดการปลูกฝังเรื่องนมสดแท้ 100% - ควรต้องมีการประเมิน เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น กระทรวงศึกษาธิการควรมีมาตรการให้ความรู้ควบคู่กับการขยายโครงการนมโรงเรียนไปพร้อมกัน

9. กระทรวงมหาดไทย รัฐบาลมีนโยบายกระจายอำนาจการซื้อของงบประมาณโครงการนมโรงเรียนมายังองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบท) ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลต่อตลาดนมดิบของเกษตรกร ตลอดจนการรับซื้อและหยุดซื้อในช่วงปิดเทอม ซึ่งจะทำให้มีปัญหาได้ นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ยังมีหน้าที่เก็บภาษี โรงเรือน และภาษีสังคมรังเกียจ (สิ่งที่ก่อให้เกิดมลภาวะ กลิ่น น้ำเสีย)

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: เท่าที่ผ่านมาในช่วงปิดภาคเรียนเป็นช่วงที่เกษตรกรมีปัญหาในการส่งนํ้านมดิบเพื่อจำหน่ายให้โรงงานแปรรูปทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องออกมาเรียกร้องความช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยใช้วิธีนำนํ้านมดิบมาเทที่หน้าทำเนียบเพื่อให้รัฐบาลเข้ามาดูแลแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ถ้าราคาประมูลนมโรงเรียนต่ำกว่าความเป็นไปได้ในการใช้นํ้านมดิบเป็นวัตถุดิบก็หมายความว่าผู้ประกอบการไม่ได้ใช้นํ้านมดิบมาทำผลิตภัณฑ์ เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้มาก ๆ หลาย ๆ แห่งเกษตรกรโคนมก็ยังมีปัญหาในการขายนมดิบเท่านั้นนอกจากนั้นโครงการนมโรงเรียนทำให้เกิดความไม่แน่นอนของความต้องการนมดิบทุก ๆ ช่วงปิดภาคเรียน ทำให้เกษตรกรมีปัญหาทุก ๆ ปิดภาคเรียนเช่นกัน และทำให้ผู้ผลิตที่ไม่สามารถทำผลิตภัณฑ์ที่เก็บไว้ได้นาน ๆ ได้จะขาดอำนาจต่อรองกับผู้ที่มีผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บไว้ได้นาน ขณะเดียวกันผู้ที่ไม่ทำผลิตภัณฑ์ที่เก็บไว้ได้นานก็จะหยุดรับนมดิบจากเกษตรกรในช่วงปิดเทอม จึงเป็นสาเหตุของความวุ่นวายทุกปิดภาคเรียนทุกปี ทำให้องค์กรเกษตรกรไม่มีเวลาว่างที่จะทำแผนระยะยาว เพราะต้องคอยแก้ไขปัญหาลักษณะหน้าในการส่งนมเป็นรายวันตลอดทั้งปี - ควรทำให้ตลาดนมโรงเรียนมีความสม่ำเสมอตลอดทั้งปีและจัดไม่ให้ความต้องการใช้นํ้านมดิบเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วางระบบให้ผู้ผลิตทั้งสองประเภทอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีใครเดือดร้อนรวมถึงเกษตรกรด้วย

ภาษีโรงเรือนและภาษีอื่น ๆ เป็นภาระอย่างมากกับภาวะที่ผู้เลี้ยงโคนมที่กำลังต้องปรับตัว ดังนั้นการยกเว้นในช่วงนี้จะช่วยเกษตรกรได้บ้างเพราะในขณะนี้เกษตรกรมีรายจ่ายมากมายจากการที่ต้องทำฟาร์มมาตรฐาน ปรับปรุงโค เพิ่มคุณภาพนํ้านม ค่านํ้ามันเชื้อเพลิงที่สูงขึ้น

ดังนั้นการที่เกษตรกรต้องรับภาระทุกๆ อย่างพร้อมกันเป็นการซ้ำเติมทำให้การปรับตัวทำได้ยากยิ่งขึ้น

10. *กระทรวงสาธารณสุข* – สำนักงานอาหารและยา(อย.) เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นมโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้ฉลากบนผลิตภัณฑ์ การกำหนดมาตรฐานน้ำนมดิบและผลิตภัณฑ์นมต่างๆ เพราะมีกฎหมายเป็นเครื่องมือกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตาม ในปี 2545 ได้ปรับปรุงมาตรฐานน้ำนมดิบ ค่า SNF จากเดิมกำหนด 8.5% ปรับเป็น 8.25% ค่าโปรตีนจากเดิมไม่ได้กำหนด กำหนดเป็น 2.8% ปี 2547 ได้ปรับแก้ไขใช้คำว่า “น้ำนมโค” แทนคำว่า “น้ำนมดิบ” รมรณคให้ศูนย์รับน้ำนมดิบทำ GMP ในปี 2549 อนุมัติให้ใช้คำว่า “ผลิตจากนมสดแท้ 100%” เพื่อให้ใช้ในการรณรงค์บริโภคนมสด

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: สิ่งหนึ่งที่เกษตรกรคาดหวังจาก สำนักงานอาหารและยา คือ การควบคุมการปลอมปนของนมผงในผลิตภัณฑ์ที่บอกว่าผลิตจากนมสดแท้ 100% เป็นเพราะฉลากผลิตภัณฑ์นมมีความหลากหลายมากมายทำให้ผู้บริโภคไม่เข้าใจและทำให้ผู้ผลิตที่เอาเปรียบผู้อื่นมีต้นทุนที่ต่ำกว่าโดยใช้นมผงคืนรูปโดยที่ผู้บริโภคไม่รู้หรือไม่ใส่ใจ – รมรณคให้ความรู้กับผู้บริโภคเรื่องฉลาก และร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างระบบตรวจสอบลงโทษผู้ใช้นมผงมาหลอกผู้บริโภคให้จงได้

11. *Milk Board* เป็นองค์กรที่ทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่าอยากให้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของการบริหารจัดการทุกเรื่องเกี่ยวกับอุตสาหกรรมนม ได้แก่ น้ำนมดิบ ผลิตภัณฑ์นม นมผงนำเข้า ข้อมูลนมทุกอย่าง แก้ปัญหา วิจัยพัฒนา รมรณคการบริโภคนม เพื่อพัฒนาให้ทั้งระบบเจริญขึ้น

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ยังไม่สามารถจัดตั้งขึ้นสำเร็จ ปัญหาเกิดจากการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยจนทำให้ร่างกฎหมายตกไปทุกครั้ง หน่วยงานของรัฐไม่เห็นด้วยเพราะซ้ำซ้อนกับหน้าที่ของตัวเอง ทั้งสำนักงานประมาณและกพก็ไม่เห็นด้วย นอกจากนั้นยังเป็นเพราะความเห็นที่ขัดแย้งของผู้ประกอบการและเกษตรกรเรื่องจำนวนผู้แทน (สินชัย เรื่อง ไพบูลย์ “การจัดตั้ง Milk Board ในประเทศไทย”) - ควรเร่งให้เกิดองค์กรที่ทำหน้าที่เช่นนี้โดยให้ออกเป็นคำสั่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและลุล่วงสู่เป้าหมาย

เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำของกรมส่งเสริมสหกรณ์ และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อมาทำฟาร์มมาตรฐานของเกษตรกร หรือ ทำGMP ของศูนย์รวมนมและโรงงานแปรรูปตลอดจน เงินจากภาครัฐเพื่อสร้าง โรงงานนมผง-----จะช่วยให้โคนมเข้มแข็งอย่างไร?

1. *มาตรการเพื่อนำไปสู่ Food Safety* โดยการทำมาตรฐานฟาร์มในภาคเกษตรกรและการทำ GMP ในภาคอุตสาหกรรมจำทำให้ได้ประโยชน์ในระยะยาว เพราะนมไทยจะต้องต่อสู้กับนมนอกที่เข้ามา และเราจะต้องทำให้ผู้บริโภคมั่นใจเลือกนมของเกษตรกรไทย การทำ

ฟาร์มมาตรฐาน ในระยะยาวจะทำให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเพราะมีการเอาใจใส่ จัดบันทึก และวางแผนอย่างจริงจังมากขึ้น

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข: ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาในการปฏิบัติ จากการสอบถามเกษตรกร ต่างตอบเป็นเสียงเดียวกันว่ามีแต่รายจ่ายเพิ่มแต่ราคามันไม่มีค่าแตกต่าง ช้ายังโดนตัดราคามากกว่าเดิม เลยไม่รู้จะทำไปทำไม เมื่อสอบถามทางกรมส่งเสริมฯ เรื่องตัวเลขการให้กู้ ในปี 2548 มีสหกรณ์กู้เพื่อปรับปรุงฟาร์มโคนมเข้าสู่มาตรฐานอยู่ทั้งสิ้น 42 สหกรณ์ เป็นจำนวนเงิน 205 ล้านบาทบาท (ที่มา กรมส่งเสริมสหกรณ์) แต่จำนวนฟาร์มมาตรฐานมีเพียง 12% (สิบชัย) เกษตรกรมองว่าผลที่ได้ไม่คุ้มค่าให้ทำฟาร์มมาตรฐาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่มาตรวจก็ไม่ได้มาตรฐาน เกษตรกรจึงไม่เห็นความสำคัญ – ต้องทำให้ผู้ที่ทำฟาร์มมาตรฐานได้รับสิ่งตอบแทนต่างจากผู้ที่ไม่ได้ทำ นอกจากนั้น ต้องอบรมผู้ตรวจฟาร์มให้ทำให้ดีขึ้น มาตรฐานฟาร์มจะได้เป็นมาตรฐานจริงๆ

2. โครงการโรงงานนมผง เป็นโครงการที่ได้ถูกพูดถึงและจะนำมาปฏิบัติในหลายๆ รัฐบาลที่ผ่านมา โดยเริ่มมาจากการที่ ปริมาณน้ำนมดิบเพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยร้อยละ 10 แต่ปริมาณความต้องการนมพร้อมดื่มมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 โดยที่ประมาณร้อยละ 90 ของน้ำนมดิบนำมาผลิตเป็นนมพร้อมดื่ม เช่น นมยู.เอช.ที. และนมพาสเจอร์ไรส์ เป็นต้น ความต้องการบริโภคนมมีความไม่แน่นอนในรอบปีทำให้เกิดปัญหาน้ำนมดิบล้นในช่วงปิดภาคเรียน ครม. มีมติ เมื่อวันที่ 29 พ.ย. 2548 เห็นชอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดย องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย ให้จัดทำโครงการจัดตั้งโรงงานผลิตนมผง

ในบทวิเคราะห์การลงทุนของโครงการได้ศึกษากรณี Best Case and Worst Case ซึ่งทั้งสองกรณีใช้ราคาขายนมผงขาดมันเนยที่เท่ากันคือ 135 บาท/ก (ที่น้ำนมดิบ 12.50 บาท / กก) แต่ปัจจุบันราคาซื้อขายอยู่ที่ 105 บาท/กก (ปี 2548 ราคามันผงขาดมันเนยในตลาดโลก \$ 2,200 / metric ton FOB Europe from Food and Agriculture Policy Research Institute, Dept of Economic, Iowa State University) ย่อมเป็นไปได้ที่ผู้ประกอบการจะซื้อนมผงขาดมันเนยที่ผลิตในประเทศด้วยราคาที่สูงกว่า ดังนั้นความเป็นไปได้ขึ้นกับเงื่อนไขที่จะได้จัดทำขึ้นระหว่างโรงงานนมผง กับผู้ประกอบการ เพื่อให้ยอมรับเงื่อนไขราคา และเงื่อนไขอื่นๆประกอบ ผลวิเคราะห์ที่โครงการ 10 ปี Worst case NPV -597.84, Best Case NPV 31.64 และ IRR 11.19 % (อสค.) ถ้าเราใช้ราคาขายนมผงขาดมันเนยเท่าราคานำเข้า จะพบว่าค่า NPV จะติดลบทุกกรณี

หากเราปล่อยให้กลไกตลาดขับเคลื่อนราคาขายของนมผงขาดมันเนยจะไม่คงที่ จะเปลี่ยนแปลงไปตามตลาดโลก และตราใบที่ WTO ยังไม่มีผลบังคับใช้ 100% ก็ไม่อาจมั่นใจได้ว่าราคาจะเป็นธรรมและการ subsidized ก็ยังคงอยู่ ทำให้เราเสียเปรียบเพราะราคาสูง และก็ยังเกิดการตีมันผงในราคาถูกมายังตลาดไทย ทำให้ราคามันผงนำเข้าถูกกว่าที่เราผลิตเอง ปัญหา คือ ผู้ประกอบการจะยังคงซื้อนมผงภายในประเทศอยู่หรือไม่?

การทำตลาดของนมผงเลี้ยงทารกจะเป็นไปได้ตามเป้าหมายหรือไม่นั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย เพราะ การทำตลาดต้องสร้าง Brand และใช้เวลาในการสร้างยาวนาน การสร้างความเชื่อถือ ใช้ การลงทุนทางด้านโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หากสามารถขายให้กับโครงการในภาครัฐได้เต็ม กำลังผลิต ก็ดี แต่ต้องดู Demand ของภาครัฐก่อน

ข้อดีของโครงการนี้คือสามารถดึงนมดิบออกจากระบบวันละ 200 ตันในระยะแรก และ 400 ตัน ในระยะที่สอง กำลังผลิตของ อสค. มี 320 ตันต่อวัน รวมกันจะต้องใช้นมดิบถึง 520-720 ตันต่อวัน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาในยามนมดิบล้นได้บ้าง นอกจากนั้นยังสามารถนำมาใช้เป็น ข้ออ้างกับ WTO ในกรณีที่ต้องการใช้มาตรการ Anti-dumping และ Safeguard ต่อสินค้านมผง เพราะการอุดหนุนของผู้ผลิตต่าง ๆ เพราะที่ผ่านมามีผ่านสินค้าสำเร็จรูปนมผง การไม่มีนมผงเอง ในประเทศทำให้ไม่สามารถดึงมาตรการนี้มาใช้ได้

ข้อเสียที่เกษตรกรกลัวคือ การจะถูกบังคับให้ขายน้ำนมดิบเข้าโครงการในราคาถูกๆ เพื่อให้โครงการอยู่ได้ ตลอดจนต้องรับผิดชอบต่อตลาดทุน โครงการนี้เพียงโครงการเดียวไม่สามารถทำให้องค์กรเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเข้มแข็งได้ แต่จำเป็นต้องศึกษาปัจจัยเสี่ยง และ วางแผนให้ครอบคลุม เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมนมให้ยั่งยืนต่อไป เป้าหมายเพื่อสังคมหรือ จะทำเป็นธุรกิจ ต้องบอกให้ชัด

การปรับตัวเกษตรกรในอนาคต ควรทำอะไรและควรเป็นอย่างไรจึงเข้มแข็ง

ประวัติการเลี้ยงโคนม (จาก พิพัฒน์ ชนาเทพพร คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์) การเลี้ยงโคนมเมืองไทยมีมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากชาวอินเดียที่อยู่ในประเทศไทยโดยเริ่มจากโคบังกาลาซึ่งเข้าใจว่าชาวอินเดียคงจะ นำมาจากประเทศบังคลาเทศ ซึ่งพอจะเชื่อได้ว่าโคนี้นับเชื้อสายมาจากโคพันธุ์องโกล (Ongole) หรือเนลเลอร์ (Nellore) ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในอ่าวเบงกอล ต่อมาได้เริ่มมีการส่งเสริม การเลี้ยงมากขึ้น ใน ปี 2514 มีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) ปี 2515 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมหนองโพในขณะนั้นเกิดภาวะน้ำนมดิบล้นตลาด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำเงินที่มีผู้ถวายร่วมกับทุนทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 1,002 ล้านบาท ทำ การก่อสร้างและจัดตั้งโรงงานผลิตนมผงขึ้น ณ ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ดำเนินการในรูปบริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพจำกัด และทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปี 2518 บริษัทผลิตภัณฑ์นมหนองโพจำกัด ได้รวมเข้ากับสหกรณ์โคนมหนองโพตามพระราช ประสงค์ของพระองค์ท่านดำเนินการทั้งหมดในรูปสหกรณ์ส่วนโรงงานนมผงได้เลิกไปเพราะ ไม่มีกำไร ปี 2521-2524 รัฐบาลมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการเร่งรัด ผลิตน้ำนมดิบ ปี 2524 - 2528 เอฟ.เอ.โอ. ได้จัดตั้ง Regional Daily Development and Training Team for Asia and pacific. (FAO / RDDTTAP) ขึ้นที่สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์

เชียงใหม่ ได้ทำหน้าที่ฝึก อบรมและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับโคนมมากมาย และในช่วงดังกล่าวนี้เช่นกัน วิทยาลัยเกษตรกรรมของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการก็เริ่มต้นก่อตั้งโรงงานผลิตนมพาสเจอร์ไรส์ขนาดเล็กขึ้นมาโดยอาศัย FAO / RDDTTAP เป็นพื้นฐานสนับสนุน จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพสำหรับรากหญ้าและผู้ที่เดือดร้อนจากอาชีพอื่นๆ และยังเป็นอาชีพที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาให้การอุปถัมภ์สนับสนุน โดยรัฐบาลสนับสนุนการเลี้ยงมาตลอดโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปี 2521-2528 ทำให้ปริมาณนมดิบเพิ่มขึ้นอย่างมากตลอดมาโดยที่นมดิบทั้งหมดนำไปใช้ในการผลิตเป็นนมพร้อมดื่มซึ่งยังคงมีความต้องการมากกว่านมดิบอีกเป็นจำนวนมากในช่วงนั้น

การเลี้ยงโคนมในประเทศต่างๆ จากข้อมูลลักษณะการเลี้ยงโคนมในประเทศต่าง ๆ จาก IFCN Dairy Report ปี 2005 และ ปี 250 มีข้อสังเกตได้ดังนี้

1. เมื่อเทียบกับประเทศที่ต้นทุนต่ำ เช่น New Zealand และ Argentina ซึ่งมีการเลี้ยงอย่างปล่อยทุ่งหญ้าเป็นปัจจัยให้ต้นทุนต่ำถึงแม้ว่าราคาที่ดินจะแพงกว่าเมืองไทยก็ตามแต่จำนวนเนื้อที่การเกษตรต่อจำนวนประชากรที่สูงกว่าทำให้ได้เปรียบในเรื่องต้นทุน
2. ผลผลิตต่อตัวไม่ได้เป็นตัวชี้ถึงต้นทุนการผลิต แต่ จำนวนโคนมต่อฟาร์มดูเหมือนจะเพิ่มประสิทธิภาพทำให้ต้นทุนต่ำ
3. ส่วนต่างระหว่างต้นทุน กับ (ราคานม+อื่นๆ) และ(ราคานม / ราคาอาหาร) ของ New Zealand บอกเราว่า การเพิ่มปริมาณการผลิตของเขาโดยไม่เพิ่มต้นทุนและราคานมอาจไม่สามารถทำไม่ได้อีกต่อไป เมื่อเทียบกับ Argentina ซึ่งยังมีส่วนต่างกำไรรวมถึงต้นทุนอาหารชั้น (ราคานม / ราคาอาหาร) ที่ยังถูกอีกด้วย ส่วนจีนก็ยังขยายได้แต่ราคานมดิบเริ่มเท่ากับของไทยแต่ที่ยังไม่น่ากลัวคืออัตราการบริโภคต่อคนยังต่ำอยู่มากและเนื้อที่การเกษตรต่อหัวก็น้อย ต้นทุน (ราคานม / ราคาอาหาร) ยังสูงกว่าของเรา
4. ประเทศในกลุ่มยุโรป เช่น Netherlands และ ทวีปอเมริกาเหนือเช่น USA มีการอุดหนุนราคา มีต้นทุนสูงกว่าประเทศไทยแต่มีการส่งนมผงมายังไทย (ตารางการนำเข้านมผงขาดมันเนย แสดงเป็นรายประเทศ ปี 2545-2547) นอกจากนั้น ต้นทุนของ Netherlands ยังสูงกว่าราคานมที่ได้ซึ่งเกษตรกรจะอยู่ไม่ได้ถ้าปราศจากการอุดหนุนซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่วไปของประเทศในกลุ่ม EU ที่ส่งนมผงมายังประเทศไทย
5. สำหรับไทยนั้นต้นทุนจะสูงกว่าราคาขาย แต่ยังมี ส่วนต่างเล็กน้อยกับ (ราคานม+อื่นๆ) ซึ่งจะเห็นว่าแรงจูงใจเพื่อเพิ่มปริมาณอาจจะไม่มากแล้ว แต่ถ้าดูปัจจัยอื่น เช่น การบริโภคนมต่อคน จำนวนวัวต่อฟาร์ม Calving Interval สัดส่วนโคริตต่อโคทั้งฝูง ราคานมต่อราคาอาหาร Rep/นม (Replacement cost / นม 100 kg) ที่ดีกว่าประเทศอื่นๆแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรไทยยังสามารถปรับปรุงต้นทุนได้อีกมาก

ข้อมูลการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย

ข้อมูลปี 2547 มีฟาร์มเลี้ยงโคนมรวม 23,439 ฟาร์ม มีโคนมรวม 408,350 ตัว โดยมีแนวโน้มจำนวนฟาร์มและโคนมลดลงจากปี 2546 ที่มีฟาร์มโคนม 24,431 ฟาร์ม และโคนม 441,487 ตัว ปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้รวม 746,644 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 2.0 ทั้งนี้ น้ำนมดิบที่ผลิตได้ร้อยละ 97 ใช้ผลิตนมพร้อมดื่มที่เหลือ ร้อยละ 2.8 ใช้ผลิตเนยแข็งและอื่น ๆ ราคา น้ำนมดิบในประเทศกำหนดโดยการหารือระหว่างผู้ผลิตน้ำนมกับผู้แปรรูปนม โดยราคา ณ หน้าโรงงาน 12.50 บาท/กิโลกรัม ขณะที่ราคา น้ำนมดิบ ณ หน้าศูนย์รวมนมเฉลี่ย 11.40 บาท/กิโลกรัม ในปี 2547 (ที่มา กรมปศุสัตว์)

ผลิตภัณฑ์นมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่นมพร้อมดื่มจะใช้นมผงเป็นวัตถุดิบในการผลิตเพื่อใช้ในการบริโภค และส่งออก โดยข้อมูลปี 2547 ประเทศไทยนำเข้านมและผลิตภัณฑ์รวม 231,515 ตัน คิดเป็นมูลค่า 17,897 ล้านบาท มีการส่งออกผลิตภัณฑ์นมไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว กัมพูชา พม่า สิงคโปร์ ฮองกง และฟิลิปปินส์ จำนวน 273,269 ตัน คิดเป็นมูลค่า 10,216 ล้านบาท โดยผลิตภัณฑ์นมหลักที่ส่งออก ได้แก่ นมข้นหวาน นมผงสำหรับเด็ก ไอศกรีม และนมข้นต่าง ๆ (ที่มา กรมปศุสัตว์)

สำหรับสัดส่วนการนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมจากประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ จากข้อมูลปี 2547 นำเข้าคิดเป็นร้อยละ 44.3 ของนมและผลิตภัณฑ์นมที่นำเข้าทั้งหมด โดยเป็นของออสเตรเลียร้อยละ 14.2 และนิวซีแลนด์ 30.1 (ที่มา กรมปศุสัตว์) การนำเข้านมผงขาดมันเนยจากประเทศต่าง ๆ (ตารางการนำเข้านมผงขาดมันเนย แสดงเป็นรายประเทศ ปี 2545-2547) แสดงให้เห็นว่าการนำเข้านมผงขาดมันเนยจากประเทศที่มีการอุดหนุนยังคงมีอยู่พอสมควรเช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์

ส ถานการณ์น้ำนมดิบ

ตามข้อมูลข้างจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร(ตารางความต้องการน้ำนมดิบ ผลผลิตนมพร้อมดื่ม และอัตราการบริโภค)จนถึงปี 43' เป็นต้นมา น้ำนมดิบ “ส่วนขาด”เริ่มลดลง ทั้งๆ ที่ปริมาณนำเข้านมผงก็ยังสูงอยู่ (ตารางปริมาณการนำเข้านมผงขาดมันเนย ปี 2541-2547) จนถึงปี 47' ความต้องการน้ำนมดิบเพื่อทำนมพร้อมดื่มน้อยกว่าผลผลิต ทำให้เริ่มมีปัญหาในการรับซื้อน้ำนมดิบ และนมผงก็ยังนำเข้ามาเท่าหรือมากกว่าเดิมทำให้เห็นได้ว่าปริมาณความต้องการน้ำนมดิบจะไม่สามารถเพิ่มได้อีกต่อไป

ตามข้อมูลของสมาคมอุตสาหกรรมนมไทย (เอกสารประกอบการสัมมนา “ทางรอดเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมไทย” 30 สิงหาคม 2548) เมื่อความต้องการบริโภคนมได้รวมถึงนมเปรี้ยวด้วย ปริมาณการผลิตและความต้องการน้ำนมดิบจะเท่ากันในปีพุทธศักราช 2549 ดังนั้นควรจะต้องให้ผู้ทำนมเปรี้ยวที่ได้รับนมผงราคาถูกร่วมรับผิดชอบภาระบางส่วนที่ผู้ใช้น้ำนมดิบ

แบกรับอยู่เพราะการลดภาษีเหลือ 5% ที่ประเทศไทยยอมลดลงกว่าที่ตกลงกับ WTO (18%) ก็จะไม่สมควรลดถ้านมดิบยังไม่หมดไปจากตลาด

ตารางที่ 1 ความต้องการน้ำนมดิบ ผลผลิตนมพร้อมดื่ม และอัตราการบริโภค

ปี	ความต้องการน้ำนมดิบ (ตัน)	น้ำนมดิบส่งเข้าโรงงาน (ตัน)	น้ำนมดิบส่วนที่ขาด (ตัน)	ผลผลิตนมพร้อมดื่ม (ตัน)	การบริโภคนมพร้อมดื่ม (ตัน)	อัตราการบริโภคคนนมพร้อมดื่ม กก./คน/ปี
2541	511,405	419,630	91,775	496,981	490,520	8.01
2542	537,637	445,933	91,704	557,400	550,150	8.90
2543	596,895	499,310	97,585	580,000	572,460	9.17
2544	627,769	564,200	63,569	610,000	602,070	9.57
2545	679,740	633,885	45,855	660,500	651,910	10.19
2546	703,510	702,646	864	683,600	674,700	10.46
2547	796,120	797,430	-1,310	773,582	763,526	12.03
อัตราการขยายตัว	6.32	9.17		6.32	6.32	5.81

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร หมายถึง 1. กรมปศุสัตว์ * ประเมินการ

ตารางที่ 2 ปริมาณการนำเข้านมผงขาดมันเนย ปี 2541-2547

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	อัตราภาษี
2541	53,041	4,073,960	5%
2542	56,036	3,313,963	5%
2543	53,024	3,661,540	5%
2544	58,823	5,824,162	5%
2545	76,466	4,928,541	5%
2546	73,657	5,038,792	20% และ 5%
2547	68,020	5,445,344	5%

ที่มา : กรมศุลกากร